

פנטזיות על הנושא "תוכניות השלום"

שאול אריאלי, הארץ, 24 בינואר 2018

[-576268.15](https://www.haaretz.co.il/opinions/.premium-576268.15)

<https://www.haaretz.co.il/opinions/.premium>

"אז מה אתם מציעים?" היתה במשך שנים רבות השאלה שניפצה באחת את טיעוניהם של הלאומנים והמשיחיים שוללי הסדר הקבע, שטרחו לשכנע את הציבור בקיומם של חוליים ברעיון שתי המדינות לשני העמים. למרות חלוף למעלה משני עשורים מאז הושק הסכם אוסלו, תוקפה של שאלה זו לא פג. יחד עם זאת, בשנים האחרונות, מנהיגי המחנה הזה הצליחו לזרוע חול בעיני חלק מהציבור על ידי הפרחת "רעיונות" ו"תוכניות" לפתרון, גם אם מופרכים מהיסוד וחסרי כל היתכנות מעשית ומדינית.

בניגוד למכחישים ולמתעלמים מההיסטוריה של הסכסוך ומהנרטיבים הסותרים של הצדדים, המבקשים "פדרציה", "קונפדרציה", מולדת אחת לשני מדינות או מדינת כל אזרחיה, הרי שהמחנה הזה מקפיד להציג את מודעותו לאי-ההיתכנות של סיפוח הגדה כולה לישראל. הוא יוצק לרעיונותיו "פתרונות" למתח המתקיים בין הרצון לסיפוח נדוניית השטח, לבין האיום שבהתאזרחות "הכלה הפלסטינית" על זהותה היהודית של ישראל.

לרשימת הוגי התוכניות הללו - המשך המצב הקיים של בני בגין, "תוכנית האמירויות" של מרדכי קידר, "תוכנית ההכרעה" של האיחוד הלאומי, "תוכנית ההרגעה" של הבית היהודי והחלטת מרכז הליכוד לסיפוח "אזורי ההתיישבות המשוחררים" - הצטרף ממשל הנשיא טראמפ, שאימץ ומקדם את התוכנית של ראש הממשלה נתניהו.

גם אם זו מתהדרת בכותרת "שתי מדינות לשני העמים", הרי שהיא לועגת לרש הפלסטיני, ובדומה לאחרות היא מבוססת על בורות, ניתוק מהמציאות, כוחניות, התעלמות מהמשפט הבינלאומי ומרוב הקהילה הבינלאומית ועל שכתוב עילג של ההיסטוריה.

בני בגין לא מבקש מהפכות. באוקטובר אשתקד כתב: "אין לאפשר הקמת ריבונות זרה מערבית לירדן... ככל הניתן ותלוי בנו, במגבלות הסיכון הביטחוני, יש לאפשר לתושבים הערבים בשומרון וביהודה לחיות ברווחה, כולל עבודה בישראל, ובעתיד לאפשר את התפתחותם החברתית והכלכלית במסגרת ניהול עצמי של ענייניהם", וסיכם כי "בדברים אלה אין כמובן חידוש ואי אפשר לחדש". כלומר, כל עוד הפלסטינים נאבקים על זכותם למדינה כפי שהוכרה על ידי הקהילה הבינלאומית, ישראל תמנע מהם רווחה והתפתחות חברתית וכלכלית על ידי המשך השליטה והכיבוש.

מרדכי קידר, המשמש כ"שופר" של המחנה בעולם הערבי, הודה בראיון ביולי 2016 כי "אני לא יורד לשורש ההנדסה... אני רק מתווה את הדגם הכללי". מה שלא הפריע לו לשרטט תוכנית בלתי גיונית הכוללת את יריחו, רמאללה, שכם, חברון, טול כרם, קלקיליה ועזה, ש"כל אחת היא מעין עיר-מדינה". למשל, "לשכם ועיריותיה הסמוכות יש דרכון וממשלה משלהן, ומבנה שלטוני וכלכלי". האם ייתכן שקידר לא מודע לכך שהמודל הזה

התאים לעת העתיקה ולימי הביניים? שלמעט מספר דוגמאות ייחודיות, המודל אינו מתקיים במאה ה-21? גם אם נניח שקידר מתעלם בכוונה ממזרח ירושלים על 350 אלף תושביה הפלסטינים, שיזכו מן הסתם באזרחות ישראלית, הרי שלא נוכל לא לשאול האם הוא לא שמע על אגד הערים בית לחם-בית ג'אלה-בית סחור, על 200 אלף תושביו, ולכן לא כלל אותן? האם גם בג'נין, שבמחוז מתגוררים רבע מיליון פלסטינים ללא ישובים יהודיים, קידר לא הבחין?

קידר ממשיך ומבטיח: "המרחב הכפרי שישראל תחיל עליו ריבונות יכלול בערך 10 אחוזים מהתושבים הערבים, ותינתן להם אפשרות לקבל אזרחות ישראלית מלאה". האם קידר לא שם לב לעובדה שהמרחב הכפרי שמסביב ל"אמירויות" המוצעות כולל כ-70 אחוז מהאוכלוסייה הפלסטינית? קידר לא שוכח אפילו לקבוע ש"המעברים בין ישראל לכל אחת מהמדינות יהיו מעין מעברי גבול, והתנועה במרחב תתאפשר באמצעות ויזות". האם ברור לו שבכדי לאכוף זאת צריך לבנות מכשול ביטחון מסביב לכל "אמירות"? לבנות ולפקח על מאות שערים ליציאה לעבודה בשדות? לנטר ולפקח על התנועה בין "האמירויות", שקידר אינו מתנגד כי יקימו פדרציה, לאורך מאות קילומטרים?

בצ'לאל סמוטריץ' ואורי אריאל הרחיקו אל העבר יותר מקידר, וכקודקס מעצב של היחס הרצוי לפלסטינים כיום, השיקו תוכנית המבוססת על ימי יהושע בן נון. זה אשר (על פי המדרש) שלח שלוש איגרות ליושבי הארץ על סף כניסתו אליה: "הרוצה להשלים – ישלים" – קרי, סיפוח הגדה לישראל והקמת שישה מחוזות מנהליים לפלסטינים ("תוכנית האמירויות"); "הרוצה ללכת – ילך" – קרי, ניהול מערכות מימון ופיצוי בהתעלם מה"צומוד" הפלסטיני ;

"הרוצה להילחם – יילחם", דהיינו "נילחם בפלסטינים שיבחרו להמשיך במאבק המזוין כנגד מדינת ישראל, ובמלחמה כמו במלחמה". כלומר, הזדמנות פז לנכבה שנייה.

נפתלי בנט וחבריו מהבית היהודי מגדילים לעשות ב"תחכום" של "תוכנית ההרגעה" ובכמות החול שהיא זורה. בנט מודה כי "סיפוח מלא של יהודה ושומרון על שני מיליון הערבים שבתוכם" אינו ישים, ומסכן "את עתידה של מדינת ישראל מסיבות ביטחוניות, דמוגרפיות וערכיות". לכן הוא מבקש "להציג פתרון שפוי שמשרת את האינטרסים של מדינת ישראל", בדמות סיפוח לישראל של שטחי סי המשתרעים על 60 אחוז מהגדה, והותרת אוטונומיה פלסטינית על שטחי איי ובי. האמנם?

מבט זריז במפת הסדר הביניים מגלה ששטחי איי ובי אינם שני אזורים וירטואליים המופיעים בסרטון המפלגה, אלא שבמציאות יש בהם כ-169 גושים וישובים פלסטיניים מבודדים. כך גם שטח סי בנוי מעשרות רבות של מסדרונות צרים החורצים את כל הגדה. כיצד בנט מתכוון לקיים את הבטחתו ליצור "רצף תחבורתי מלא לפלסטינים", כזה המאפשר "לתושבים הערבים להגיע לכל נקודה ביו"ש, ללא מחסומים או חיילים"? על ידי בנייה של עשרות כבישים מחברים, מחלפים ומנהרות בעלות של מיליארדים? האם יפקח עליהם באמצעות מאות מחסומים, מל"טים וסיורי צה"ל?

האם הוא באמת מתכוון להעניק אזרחות לפלסטינים בשטח סי? גם אם העובדות היבשות סופרות 300 אלף נפש החיים שם ולא 50 אלף, כפי שהתוכנית מציינת? כיצד הוא מתכנן לפקח על הכניסה לישראל משטחי האוטונומיה?

על ידי פירוק גדר הביטחון הקיימת, שבה הושקעו 15 מיליארד שקל, והקמת גדר חדשה לאורך 800,1 קילומטר, בעלות של 27 מיליארד שקל הכרוכה באחזקה שנתית בעלות של 4 מיליארד שקלים ואבטחתה על ידי שתי אוגדות?

כיצד הוא מתכוון להבטיח את זכות הקניין של הפלסטינים הבעלים של למעלה ממחצית שטחי סי שסופחו לישראל? האם על ידי פתיחת מאות שערים חקלאיים ל-350 ישובים פלסטיניים באוטונומיה, שחלק מאדמתם סופחה לישראל? האם הוא מודע לאלפי החיילים שיידרשו למשימה שגרתית שכזו? אולי הוא לא ער למידת האיום בכל שער כזה, כפי שצה"ל כתב לבג"ץ: "כל נקודת מעבר מגדילה את הסיכון הכרוך בהסתננותם של מחבלים לישראל, ומהווה נקודת חיכוך המגדילה את הסיכון לכוחות הביטחון המופקדים על נקודת המעבר."

מרכז הליכוד אישר פה אחד את ההצעה להחיל את הריבונות הישראלית על אזורי ההתיישבות - "גושי" "ההתיישבות היהודית. האם חברי המרכז יודעים שלמעט גוש עציון (וגוש קטיף שפונה), ההתנחלויות מעולם לא נבנו בדפוס זה? שב"גוש" בקעת הירדן המרחק הממוצע בין יישובי המועצה עומד על 21 ק"מ? ש-60 אחוז מההתנחלויות מבודדות? שבשליש מההתנחלויות גרות כ-60 משפחות ובמחציתן פחות מאלף נפש? שהרוב המכריע של 15 ההתנחלויות הגדולות ממוקם על הקו הירוק או בסמוך לירושלים?

אחרון ושיאן למצעד האשלויות הזה הוא בנימין נתניהו, בתמיכתו ובעידודו של הממשל האמריקאי. קשה היה לפספס את ההתלהבות בקולו של ראש הממשלה שעה שהכריז במהלך ביקורו של סגן הנשיא מייק פנס, כי יירתם לכל מאמץ של טראמפ למען השלום, וקשה עוד יותר להניח שמקור ההתלהבות הוא אי ידיעתו את פרטי ההצעה המתגבשת. המסמך שהגיש סאיב עריקאת למחמוד עבאס חושף תכנים המתאימים לבית מדרשו של נתניהו ככפפה ליד, הנשענים על המאמץ האדיר שהשקיעו השגרירים רון דרמר ודיוויד פרידמן בגיבושם ובשיווקם. ולמי ששכח, האחרון סבור כי ישראל כובשת רק שני אחוזים מהגדה המערבית.

"תוכנית אמריקאית" השוללת את קווי 67' כבסיס ומאפשרת לישראל לספח 10 אחוזים מהגדה ללא חילופי שטחים, רחוקה מהחלטות הקהילה הבינלאומית ומעמדות הפלסטינים. ויתור על בירה פלסטינית במזרח ירושלים מעמיד את העולם האיסלאמי והערבי מאחורי הפלסטינים ה"סרבנים". האפשרות להתערבות צבאית ישראלית במדינת פלסטין המפורזת מציבה הגדרה חדשה למושג "ריבונות". לפיכך, הסיכוי לקבלה של תוכנית זו, שמעקרת את ההחלטות הבינלאומיות ומבוססת על כוחניות ומאזן הכוחות בין ישראל לפלסטינים - אינו גבוה מהסיכוי לאמץ את "תוכנית האמירויות". לעומת זאת, הסיכוי כי סירוב פלסטיני להצעה יכשיר בעיני ישראל את אימוצה של אחת התוכניות האחרות או דומה להן (סיפוח מעלה אדומים או ירושלים רבתי) הוא גבוה הרבה יותר.

נדמה שהוגי רעיונות אלו שקולים לאותו מישהו שהציע להסתפק בקו מסילה אחד, ולשאלה איך זה יענה על התנועה של הרכבות לשני הכיוונים ענה: "אני רק מציע". היה זה יהושפט הרכבי שכתב על נפילת מצדה והזהיר

כי "גודל החזון, המתנה את הגשמתו, היא מציאותיותו, הטמונה בכך שלמרות שהחזון מבקש להתעלות על המציאות, רגליו תמיד נטועות בה. זה ההבדל בין חזון לבין פנטזיה המרחפת על כנפי האשליה." די היה בדברים שהוצגו בכדי להבין שתוכניות אלו אינן בגדר חזון אלא חזיונות, המתעלמים מהמציאות ומאילווציה .

התקווה שרעיונות חסרי כל היתכנות יעצבו מציאות רצויה, הם מתכונת בדוקה להידרדרות אלי אסון. נקווה שלא נידרש למאוורר המציאות בכדי שיפיץ לכל עבר את אבק המשיחיות, ויגלה מחדש את אותו סכסוך במלוא חריפותו, ואת התובנה הנדרשת, כי הסיכוי לישבו טמון ברעיון ההיפרדות ובהקמת שתי מדינות, או בחיסולו של החזון הציוני.